Spis treści

Słowo wstępne....9

Część pierwsza
Ogólne, teoretyczne aspekty gospodarki rynkowej

Franciszek Krzykała: Spór o paradygmat socjologii gospodarczej....15
Barbara Pogonowska: Kategoria globalnej racjonalności gospodarowania....30
Eugeniusz Kośmicki, W. L. Janik: Problem demokracji w warunkach postępu procesów globalizacji gospodarki oraz rozwoju integracji europejskiej....38
Jan Sikora: Ekonomiczne i socjologiczne funkcje pieniądza w gospodarce rynkowej....55
Piotr Pachowicz: Czy rzeczywistość wirtualna jest faktem społecznym?....85

Część druga
Aspekty regionalne

Henryk Januszek: Perspektywy wykorzystania zasobów ludzkich w Wielkopolsce....95
Grażyna Krzyminiewska: Bariery edukacyjne w rozwoju wsi....118
Anna Zep: Funkcjonowanie lokalnego rynku pracy na przykładzie województwa świętokrzyskiego....126
Mieczysław A. Witkowski: Uwarunkowania skuteczności działań samorządu gminnego w zwalczaniu patologii bezrobocia....134
Andrzej Przymeński: Pomoc społeczna dla bezdomnych jako obszar polityki społecznej państwa. Stan obecny i propozycje zmian....141
Maria Piechocka: Problemy pomocy społecznej w okresie transformacji na przykładzie powiatu grodziskiego w latach 1991–1996....165

Część trzecia
Funkcjonowanie przedsiębiorstwa

ANDRZEJ SUWALSKI: Własność i prywatyzacja a powszechne uwłaszczenie 181
BEATA TOMASZEWSKA-HOŁUB: Proces prywatyzacji firmy w opinii jej pracowników..... 195
LESZEK STAŃCZYK: Znaczenie kultury organizacyjnej w firmie..... 203
WALDEMAR WILKOSZ: Społeczno-ekonomiczne uwarunkowania roli menedżera zakładu opieki zdrowotnej..... 216
ROMAN GĄSZCZAK: Uwarunkowania psychospołeczne osób pobierających świadczenia rentowe w Polsce w latach 1990–1999..... 239

Słowo wstępne

Prezentowany Czytelnikom zeszyt naukowy dedykowany jest Profesorowi Franciszkowi Krzykale z okazji Jego podwójnego jubileuszu: 75-lecia życia i 40-lecia pracy naukowej. Profesor jest wybitnym uczonym i nauczycielem akademickim, który jednak sukcesów w nauce nie osiągnął błyskawicznie i bez wysiłku. Droga życiowa Jubilata jest znamienna i ukazuje powolne wspinanie się na szczyty hierarchii społecznej dzięki ciężkiej pracy, wbrew licznym przeciwnościom losu i nie zawsze przyjaznemu otoczeniu. Droga ta nie odpowiada też przeciętnemu stereotypowi kariery naukowej. Przez pierwsze bowiem kilkanaście lat Franciszek Krzykała pracuje w różnych instytucjach gospodarczych, m.in. w Banku Inwestycyjnym w Poznaniu, Poznańskim Przedsiębiorstwie Budownictwa Przemysłowego, Poznańskim Przedsiębiorstwie Transportu i Budownictwa. Będąc już człowiekiem w pełni dojrzałym, pod wpływem promotora swej pracy magisterskiej, profesora Tadeusza Szczurewicza, w roku 1962 podejmuje pracę naukową w Katedrze Socjologii Akademii Ekonomicznej w Poznaniu w charakterze starszego asystenta. W roku 1965 na UMK w Toruniu broni pracy doktorskiej pt. *Badanie procesów wrastania młodej kadry w Kostrzyńskiej Fabryce Celulozy i Papieru*. Kolokwium habilitacyjne w oparciu o rozprawę pt. *Socjologiczne problemy socjalistycznego przedsiębiorstwa przemysłowego* (opublikowanej przez PWN w 1975 r.) przeprowadził w roku 1973 na UAM w Poznaniu. Tytuł profesora uzyskał w 1988 roku. Prawdziwie imponujący wzrost aktywności naukowej Profesora następuje jednak po jego formalnym przejściu na emeryturę w 1991 roku dzięki niezmiernie intensywnej pracy w Katedrze Socjologii i Filozofii Akademii Ekonomicznej. Z inicjatywy i pod redakcją Profesora Franciszka Krzykały ukazuje się m.in. pięć tomów Zeszytów Naukowych poświęconych studiom z zakresu socjologii gospodarczej w okresie przemian. Publikuje też prace z zakresu metodologii badań i technik badawczych socjologii gospodarczej.

Wizerunek Franciszka Krzykały jako uczonego należy uzupełnić o jego zasługi jako nauczyciela akademickiego. Poza Akademią Ekonomiczną Profesor związany jest z Instytutem Socjologii UAM w Poznaniu (1973–1981), Instytutem Socjologii Uniwersytetu Szczecińskiego (1985–1990), Wyższą Szkołą Zarządzania i Bankowości w Poznaniu, Wyższą Szkołą Humanistyczną i Dziennikarstwa w Poznaniu.

Sympatia i uznanie spotyka Profesora szczególnie ze strony osób młodych, które często doświadczają jego pomocy w uzyskiwaniu stopni naukowych. Jego seminaria doktorskie są otwarte i dostępne dla wszystkich tych, którzy interesują się problematyką socjologii gospodarczej.

Przygotowując artykuły zamieszczone w tym zbiorze, chcieliśmy wyrazić Profesorowi swój szacunek, przyjaźń, wdzięczność i uznanie przede wszystkim dla Jego twórczości akademickiej.

Prezentowany zeszyt jubileuszowy, pomimo wielkiego zróżnicowania autorów pod względem przynależności generacyjnej, orientacji teoretycznej i podejścia metodologicznego, uwzględnia tematykę podejmowaną w twórczości Jubilata. Dzięki temu możliwe stało się uporządkowanie tekstów w trzy części tematyczne, odpowiadające głównym zakresom zainteresowań badawczych Profesora.

Nie jest to podział ani wyczerpujący, ani rozłączny. Tematyka poszczególnych części w wielu przypadkach zachodzi na siebie. Nie wszystkie też obszary zainteresowań badawczych Profesora Franciszka Krzykały znalazły w tym zeszycie swoje odzwierciedlenie. Brak w nim, na przykład, odniesień do Jego studiów metodologicznych.

Dlatego też pierwszą część poświęconą ogólnym i teoretycznym aspektom gospodarki, otwiera artykuł samego Jubilata *Spory o paradygmat socjologii gospodarczej*. Problematyka poruszona w tym artykule jest nie tylko ważna, ale prezentuje panoramę problemów socjologii gospodarczej i ukazuje niejako związek omawianych później, bardziej szczegółowych spraw z przedmiotem zainteresowań Jubilata. W tej część i zeszytu B. Pogonowska pisze o „kategorii globalnej racjonalności". E. Kośmicki i W. Janik zwracają uwagę na „problemy demokracji w warunkach postępu procesów globalizacji gospodarki oraz rozwoju integracji europejskiej", J. Sikora analizuje „ekonomiczne i socjologiczne funkcje pieniądza w gospodarce rynkowej", a P. Pachowicz zastanawia się, „czy rzeczywistość wirtualna jest faktem społecznym?"

Część druga dotyczy aspektów regionalnych, które są stale obecne w twórczości Franciszka Krzykały. H. Januszek pisze o perspektywach wykorzystania zasobów ludzkich w Wielkopolsce. Tekst ten ukazuje, jak duże jest wewnętrzne zróżnicowanie regionu, który w ogólnopolskich porównaniach plasuje się w grupie regionów „bogatych". Uzupełnieniem tych rozważań jest tekst G. Krzyminiewskiej wskazujący na „bariery edukacyjne w rozwoju wsi". Egzemplifikacją regionalnych aspektów gospodarki rynkowej są też opracowania doktorantów: A. Zep: *Funkcjonowanie lokalnego rynku pracy na przykładzie województwa świętokrzyskiego* oraz M. Witkowskiego: *Uwarunkowania skuteczności działań samorządu gminnego w zwalczaniu patologii bezrobocia*. Rozważania w tej części zeszytu zamykają opracowania A. Przymeńskiego *Pomoc społeczna dla bezdomnych jako obszar polityki społecznej państwa* oraz M. Piechockiej *Problemy pomocy społecznej w okresie transformacji na przykładzie powiatu grodziskiego*.

W trzeciej części zeszytu wszystkie artykuły odnoszą się do problematyki przedsiębiorstwa. Są to teksty A Suwalskiego *Własność i prywatyzacja a powszechne uwłaszczenie*, B. Tomaszewskiej-Hułub *Proces prywatyzacji firmy w opinii jej pracowników*, L. Stańczyka *Znaczenie kultury organizacyjnej w firmie*. Zeszyt zamykają rozważania doktorantów: W. Wilkosza: *Ekonomiczno-społeczne uwarunkowania roli menedżera w zakładzie opieki zdrowotnej* i R. Gąszczaka: *Uwarunkowania psychospołeczne osób pobierających świadczenia rentowe w Polsce w latach 1990 –1998*.

Nie wypada redaktorowi zeszytu przyjmować roli jego życzliwego recenzenta, ale jestem głęboko przekonany, że artykuły ofiarowane Profesorowi Franciszkowi Krzykale w związku z Jego 75 rocznicą urodzin złożyły się na tom interesujący i ważny pod względem wartości naukowej, który będzie przydatny socjologom i ekonomistom oraz wszystkim osobom zainteresowanym zjawiskami życia społecznego.

Pozostaje mi także miły obowiązek podziękowania Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, jej Wydawnictwu, recenzentowi – prof. zw. dr. hab. Leszkowi Gilejce, oraz wszystkim innym osobom za uwagi i wsparcie, dzięki którym było możliwe wydanie tego zeszytu.

Henryk Januszek

Część pierwsza

Ogólne, teoretyczne aspekty gospodarki rynkowej